

УДК 378.011.3

© Тарарак Н. Г., 2023 р.

<http://orcid.org/0000-0001-5350-8594>

<https://doi.org/10.34142/23128046.2023.54.09>

Н. Г. Тарарак

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДОШКІЛЬНОГО ПРОФІЛЮ У НІМЕЧЧИНІ

У статті аналізуються питання підготовки кадрів дошкільного профілю у Німеччині. Установлено, що на початку ХХІ століття уряд Німеччини почав проводити реформування системи дошкільної освіти. Процес модернізації охопив і зміст підготовки дошкільних працівників. Зокрема, було суттєво збільшено кількість закладів, які готували кадри дошкільного профілю. Спостерігається тенденція щодо переходу при підготовці вихователів ЗДО від спеціальної середньої до вищої освіти.

З'ясовано, що до кінця 90-х рр. ХХ століття підготовкою кадрів для закладів дошкільної освіти займалися переважно соціально-педагогічні технікуми, які готували майбутніх вихователів до управління освітнім процесом, навчали їх оцінювати його ефективність, процес навчання орієнтували на планування, організацію, контроль та керівництво освітнім процесом у закладах дошкільної освіти і прищеплювали майбутнім вихователям навички подальшого саморозвитку і підвищення професійного рівня.

Проведене дослідження свідчить про неузгодженість, яка існувала в кінці ХХ століття, між підготовкою дошкільних працівників та потребами практики. З'ясовано, що працівникам дошкільної галузі того періоду не вистачало знань з дитячої психології, умінь працювати з обдарованими дітьми, з дітьми-мігрантів і інвалідами, їм також були потрібні знання математичних та природничих наук, умінь працювати з батьками дітей дошкільного віку, знання методів і засобів організації виховної роботи з дітьми, вміння використовувати комп'ютерні технології.

На початку ХХІ століття підготовкою дошкільних працівників почали займатися педагогічні інститути та університети. Це сприяло посиленню змісту освіти зазначених працівників, вдосконаленню і підвищенню якості їхньої підготовки, а також орієнтації підготовки дошкільних кадрів на кращий європейський досвід.

Як свідчить проведене дослідження, майбутнім вихователям закладів дошкільної освіти сьогодні надаються гарні знання в галузі методичної та дидактичної підготовки, знання з соціальної педагогіки, педагогіки релігії, педагогіки здоров'я, менеджменту дошкільної освіти, німецької та іноземної мов, релігії, соціології, музики, літератури, ручної праці, організації ігор та фізичних вправ.

До особливостей відбору сучасних дошкільних працівників у Німеччині можна віднести і обов'язкове проходження абітурієнтом тестового контролю з метою визначення рівня його придатності до педагогічної діяльності з дошкільниками.

Ключові слова: дошкільні працівники, підготовка, заклад дошкільної освіти, соціально-педагогічний технікум, інститут, університет.

Tararak N. H. Features of preschool personnel training in Germany. The article analyzes the issues of training preschool personnel in Germany. It is established that at the beginning of the twenty-first century, the German government began to reform the system of preschool education. The process of modernization also covered the content of preschool teachers' training. The number of institutions that trained preschool personnel was significantly increased in particular. There is a tendency to move from special secondary education to higher one in the training of preschool teachers.

It has been found that until the late 90s of the twentieth century, personnel's training for preschool education institutions was mainly carried out by socio-pedagogical colleges, which prepared future teachers to manage the educational process, taught them to evaluate its effectiveness, focused the learning process on planning, organizing, monitoring and managing the educational process in preschool education institutions, instilled in future teachers the skills of further self-development and professional development.

The study also shows the inconsistency that existed at the end of the twentieth century between the training of preschool teachers and the need for practice. It was found that preschool staff of that period lacked knowledge of child psychology, and the ability to work with gifted children, migrant children, and disabled children, preschool staff also needed knowledge of mathematics and natural sciences, the ability to work with preschool children's parents, knowledge of methods and means of organizing educational work with children, the ability to use computer technology.

At the beginning of the twenty-first century, pedagogical institutes and universities began to train preschool teachers. This advanced the strength of the content of education of teachers, improvement, and enhancement of the quality of their training, as well as focus on the best European experience of the training of preschool personnel.

According to the study, future teachers of preschool education institutions today are provided with good knowledge in the field of methodological and didactic training, knowledge of social pedagogy, pedagogy of religion, health pedagogy, management of preschool education, German and foreign languages, religion, sociology, music, literature, technology, organization of games and physical exercises.

The features of the selection of future preschool teachers in Germany include the mandatory passing of a test to determine the level of the applicant's suitability for teaching preschoolers.

Keywords: *preschool teachers, training, preschool education institution, social and pedagogical college, institute, university.*

Вступ. Однією із провідних умов, яка забезпечує якість дошкільної освіти, виступає підготовка творчих, креативних, високоосвічених, конкурентноздатних фахівців дошкільної галузі. З цією метою український уряд та науковці активно вивчають педагогічно цінний європейський досвід. Особливої уваги в цьому аспекті заслуговує Німеччина – країна, в якій професія вихователя є не тільки затребуваною, але і почесною. Різні аспекти теорії та практики підготовки кадрів дошкільного профілю знайшли відображення у працях Г. Беленької, І. Дичківської, М. Крайника, Н. Лисенко, О. Сулими, Т. Танько, З. Хало, А. Харківської, А. Чаговець та інших учених.

Мета та завдання. Мета статті полягає в аналізі змісту, форм та методів підготовки фахівців дошкільної галузі в Німеччині.

Методи дослідження. Для визначення змісту, форм та методів підготовки кадрів дошкільного профілю у Німеччині використано такі методи наукового пізнання, як: аналіз, систематизація, узагальнення, порівняння.

Результати. Питання педагогічної освіти взагалі та підготовки дошкільних працівників зокрема є предметом особливої уваги багатьох європейських країн. Ці питання також активно обговорюються і в Німеччині. Як свідчить проведене дослідження, на початку ХХІ століття Німеччина здійснила модернізацію системи дошкільної освіти. Ці реформи стосуються і питань підготовки кадрів дошкільного профілю.

Необхідність проведення реформ у сфері дошкільної освіти Німеччини була пов'язана з проведенням ряду досліджень у цій галузі. Зокрема, у кінці 90-х років ХХ століття Центр емпіричних педагогічних досліджень університету Кобленц дослідним шляхом встановив, наскільки підготовка фахівців у цій сфері відповідає вимогам суспільного розвитку.

Результати проведеного дослідження показали, що має місце неузгодженість між підготовкою дошкільних працівників і потребами практики. Було встановлено, що дошкільні працівники мають потребу в знаннях дитячої психології, не вміють працювати з обдарованими дітьми, з дітьми-мігрантів та інвалідами, у них відсутні математичні та знання природничих наук, не вміють працювати з батьками, некомпетентні у виборі методів та засобів організації виховної роботи, не підготовлені до використання комп'ютерних технологій, мають низькі освітні навички в цілому.

Причина полягає в тому, що зміст, принципи та сама якість педагогічної освіти взагалі й підготовки вихователів зокрема були на низькому рівні. Цей факт був підтверджений і дослідженнями науковців. Так, А. Фрей наголошував

на низькій якості професійної підготовки дошкільних працівників (Frey, 1999). Це й було констатовано на державному рівні в 90-ті рр. XX століття.

Дана ситуація дозволила фахівцям зробити такі висновки. По-перше, в умовах європейської інтеграції німецькі вихователі не можуть успішно працювати в країнах ЄС із-за недостатнього рівня фахової підготовки. По-друге, низький рівень підготовки кадрів дошкільного профілю приводить до певних проблем щодо навчання дітей у школі, а в подальшому – до падіння якості підготовки фахівців у вищій школі та падіння конкурентоспроможності держави на світовій арені взагалі.

Усі наведені чинники дуже збентежили уряд Німеччини і спонукали до швидкого реформування всієї галузі освіти, починаючи з дошкільної.

З 1996 року країни Європейського Союзу ухвалили, що діяльність закладів дошкільної освіти повинна включати різні напрями виховання, формувати у дошкільників елементарну уяву про математичні, біологічні, фізичні, технічні та екологічні явища і предмети.

Варто також наголосити на тому, що в інших країнах Західної Європи, наприклад, таких, як Велика Британія та Швеція, давно вже існували усталені концепції дошкільної освіти, а у Німеччині діяльність закладів дошкільної освіти полягала тільки в нагляді за дітьми, коли батьки працювали.

На початок XXI століття у Німеччині вже було окреслено три напрями проведення реформи дошкільної освіти, а саме: здійснення керівництва системою дошкільної освіти; розробка та впровадження в практику концепції елементарної освіти; підготовка педагогічних кадрів для системи дошкільної освіти. Отже, насамперед, уряд Німеччини почав підвищувати рівень та якість підготовки дошкільних працівників.

На сьогоднішній день у Німеччині тільки 60 % дошкільних працівників мають спеціальну освіту і тільки 3 % серед них здобули вищу освіту (Avenarius, 2003).

Вивчення та узагальнення науково-педагогічних джерел свідчить про те, що підготовкою дошкільних працівників, на відміну від провідних країн світу, у Німеччині займаються спеціальні заклади, які надають середню освіту. Зокрема, до подібних закладів належать соціально-педагогічні технікуми. Термін навчання в зазначених закладах освіти триває від 2-х до 3-х років, включаючи як заняття в аудиторії, так і професійну практику.

Вступити до такого технікуму можна при завершенні середньої освіти і дворічної підготовки до професії, яка здійснюється паралельно з навчанням у середній школі. У цьому випадку загальний термін освіти за майбутнім фахом складає 4-5 років.

Фахівців дошкільної справи в соціально-педагогічних техніках готують до управління освітнім процесом, навчають оцінювати його ефективність. Процес навчання орієнтовано на планування, організацію, контроль та керівництво освітнім процесом у ЗДО і прищеплення майбутнім вихователям навичок подальшого саморозвитку та підвищення професійного рівня.

Модернізація дошкільної освіти у Німеччині почалася у 2003 році в межах загальної освітньої реформи, яка проводилася в таких напрямках: посилення наступності між елементарним та початковим рівнем освіти; розвиток навчальних та функціональних навичок дітей; покращення індивідуального сприяння в організації освітнього процесу; створення загальнодержавної системи контролю та оцінки якості освіти; підвищення професійного рівня підготовки педагогічних працівників; посилення інтеграції між навчальною та виховною діяльністю (Bielienka, 2021; Sulyma, 2010).

Для того, щоб отримати професію вихователя у Німеччині необхідно внести невелику суму (приблизно 30 євро) тільки за матеріали та книжки, які частково необхідно повернути в кінці навчального року. Нянечок у дитячому садочку немає. Є тільки вихователі та помічники вихователя. Майбутні вихователі, як уже було зазначено, навчаються 4 роки. Щоб працювати помічником вихователя – 2 роки. Перші два роки навчання однакові як у вихователів, так і у помічників. Багато хто після закінчення двох років навчання складає іспити і іде працювати до закладу дошкільної освіти.

Варто наголосити на тому, що, наприклад, помічник вихователя не має права проводити з батьками бесіди на педагогічні теми. У вихователя більше відповідальності та паперової роботи. Різниця у заробітній платні вихователя і помічника – невелика, як правило, не перебільшує 200 євро.

Як свідчить проведене дослідження, навчання у спеціальних класах середньої школи починається для дівчат після 9 класу. Ці школи не дають гарної підготовки, але сама програма навчання достатньо цікава. Навчання триває з 8 до 15 години, через кожні 6 тижнів відбувається практика в дитячому садку. Ця практика триває один тиждень. Причому заклад дошкільної освіти для проходження практики кожен майбутній фахівець повинен знайти собі самостійно.

Основні предмети, які вивчаються, це – педагогіка, психологія, кухня, етика, англійська та німецька мови, біологія та оточуючий світ, музика, фізкультура. Математика викладається пару раз за семестр, надаються тільки цікаві знання з цієї дисципліни.

У курсі психології головна увага приділяється поведінці дитини, стресам та віковим кризам. Що стосується педагогіки, то увага звертається на техніки

малювання, аплікації, виготовлення різних виробів, читання книжок, участь у настільних іграх. Усі техніки майбутні дошкільні працівники опановують не тільки в теорії, а переважно – на практиці.

Такий предмет, як кухня, включає знання з санітарії, правил безпеки, основ приготування легких закусок, відомості про хвороби, які пов'язані з бактеріями, алергічні реакції, вплив глютену, лактози, глюкози на організм дитини та ін. У курсі біологія та оточуючий світ вивчається все, що пов'язано з харчуванням.

Велика увага приділяється пісням, музичним іграм, грі на гітарі або піаніно. Заняття з фізкультури передбачають різноманітні спортивні ігри з дітьми. Курс етики присвячується питанням релігії, смерті, моральним принципам, совісті.

Доцільно також звернути увагу на те, що вже, починаючи з 2005 року, у відповідності з даними Товариства виховання та науки, у країні нараховувалося 8 інститутів, які пропонували підготовку фахівців із дошкільної педагогіки на бакалаврському рівні. У 2007 році таких закладів вищої освіти працювало 24, а відповідні відділення були відкриті вже у 4 університетах (GEW, 2007).

Отже, підготовка фахівців дошкільного профілю сьогодні переходить від рівня середніх спеціальних закладів освіти до компетентності педагогічних інститутів та університетів. Це сприяє посиленню змісту освіти кадрів дошкільної галузі, вдосконаленню та підвищенню якості підготовки, а також орієнтації дошкільної освіти на кращий європейський досвід.

Перед початком навчання у будь-якому закладі освіти, який займається підготовкою кадрів дошкільного профілю, вступник обов'язково повинен пройти тестовий контроль для визначення рівня придатності до педагогічної діяльності з дітьми дошкільного віку.

Як свідчить проведене дослідження, майбутнім дошкільним працівникам сьогодні надаються гарні знання в галузі методичної та дидактичної підготовки. А також майбутнім вихователям прищеплюють знання та навички освітньої роботи з дошкільниками.

Також науково-педагогічні джерела свідчать про те, що дитячі садки розширили спектр своїх завдань і одне з них полягає у підготовці дитини до школи. І це завдання знайшло свою реалізацію в програмі підготовки дошкільних працівників.

Варто також звернути увагу, що на відміну від інших європейських країн, вихователі Німеччини не мають статусу педагога і позбавлені у зв'язку з цим певних пільг, які передбачені урядом для вчителів, а також мають низьку заробітну платню. З огляду на це, уряд Німеччини планує в подальшому внести відповідні зміни до законопроектів.

Інший напрям реформи у Німеччині полягає у наданні вихователям постійних можливостей щодо підвищення кваліфікації. Особлива увага звертається на підвищення якості підготовки дітей, полікультурну освіту, розвиток мовлення дітей та навчання їх спілкуванню державною мовою.

Не зважаючи на те, що дошкільних працівників сьогодні готують педагогічні інститути та університети, професію вихователя можна отримати, як і раніше, в реальних школах та технікумах. Необхідно наголосити і на тому, що сучасні заклади середньої професійної освіти мають серйозну конкуренцію з вищою школою.

Про це свідчать як дослідження німецьких фахівців (Г. Браунс, С. Штайнман) (Brauns & Steinmann, 1997), так і досвід. Зокрема, випускники гімназій у Німеччині часто не користуються своїм правом на вступ до вищої школи, а надають перевагу середній спеціальній освіті, враховуючи менший термін навчання. Як відомо, за термінами навчання у школі та вищій школі Німеччина посідає перше місце в Європі.

У закладах спеціальної середньої освіти студенти, майбутні вихователі, вивчають різноманітні педагогічні дисципліни, такі як: соціальна педагогіка, педагогіка релігії, педагогіка здоров'я, менеджмент дошкільної освіти тощо; предмети циклу «Культура та суспільство» (німецька та іноземна мови, релігія, соціологія) і «Засоби соціально-педагогічного впливу» (гра, музика, література, праця, фізичні вправи).

Повний цикл навчання також передбачає практику у дитячих садках або яслах протягом 3-х тижнів. Після закінчення відповідного відділення, випускники технікумів працюють у яслах, дитячих садках, на дитячих майданчиках, у кімнатах для гри, дитячих будинках, соціально-педагогічних установах, у дитячих відділеннях лікарень.

Також реформа освітньої системи передбачає формування у майбутніх педагогів дошкільної галузі знань, умінь і навичок мовного сприяння дітям, їх математичний, технічний та соціальний розвиток не залежно від типу закладу освіти.

Підготовка студентів до організації освітньої роботи з дітьми дошкільного віку виступає провідним завданням будь-якого закладу освіти. Змінюється при цьому лише зміст цієї роботи.

Зокрема, якщо один інститут (наприклад, м. Швєбіш-Гмюнд) пропонує навчання, яке включає дошкільну педагогіку, психологію раннього дитинства, конфліктологію, діагностування, менеджмент дошкільної освіти, міжрелігійне виховання, естетико-музичну освіту, комунікацію та роботу з батьками, то інший інститут (зокрема, м. Людвігсбург) доповнює цю програму методикою дослідження дитинства та історією педагогіки (Hermann, 2007).

У Вільному університеті Бозен підготовка вихователів за спеціальністю «освітні науки початкового ступеня» розрахована на чотири роки і складається з двох відділень – освіта вчителів початкових класів та освіта вихователів дитячих садків. Загальна кількість годин, яка відводиться на підготовку фахівців, складає 2080 годин, 1245 із яких відводиться на лекції та семінари, 345 годин – на лабораторні роботи та 400 годин – на практику (Freie Universitat Bozen, 2003).

Протягом перших двох років студенти обох відділень навчаються разом, відвідують окремо тільки предмети за спеціальністю. Такий підхід дозволяє збагатити знання студентів про тих дітей, з якими їм доведеться працювати.

Майбутній вихователь вивчає не тільки особливості роботи з дошкільниками, але і специфіку навчання та виховання дітей молодших класів, отримує відомості про те, як більш ефективно підготувати їх до школи, як пов'язати діяльність дитячого садка та школи, як організувати співпрацю з учителями початкових класів, психологами та батьками. Курс навчання передбачає складання 28 іспитів, написання дипломної роботи і складання випускного іспиту. Зокрема, передбачено екзамен з дидактики, психології, загальної педагогіки, німецької мови, природознавства, математики або інформатики, антропології, малювання, методики ряду дисциплін, фізичного виховання, музики тощо.

Узагальнення науково-педагогічних джерел дозволяє констатувати, що інша проблема, котра пов'язана з підготовкою кадрів дошкільної галузі, полягає в тому, що значна частина професорсько-викладацького складу, яка працює зі студентами, не підвищує рівень своєї дидактичної компетенції (Wenzig, 2003). Сьогодні цим питанням також приділяється велика увага.

Обговорення. Для схарактеризованих нами особливостей підготовки кадрів дошкільного профілю в Німеччині притаманна співзвучність отриманих результатів з висновками українських науковців (Г. Беленька (Bielienka, 2021), М. Крайник (Krainyk, 2006), О. Сулима (Sulyma, 2015), З. Хало (Khalo, 2018)), а саме: посилення правил відбору вступників та вдосконалення змісту навчання на дошкільних відділеннях; збільшення кількості годин на педагогічну практику; підвищення уваги до питань післядипломної освіти дошкільних працівників; знання та використання інформаційних технологій в освітньому процесі; розвиток креативного мислення і творчості кадрів дошкільного профілю.

Висновки. Таким чином, підготовкою дошкільних працівників у Німеччині займаються спеціальні класи середньої школи, соціально-педагогічні технікуми, педагогічні інститути та університети. У закладах спеціальної середньої освіти майбутні вихователі вивчають соціальну

педагогіку, педагогіку релігії, педагогіку здоров'я, менеджмент дошкільної освіти тощо. У педагогічних інститутах майбутнім дошкільним працівникам пропонується дошкільна педагогіка, психологія раннього дитинства, конфліктологія, діагностування, менеджмент дошкільної освіти, міжрелігійне виховання, естетико-музична освіта, комунікація, робота з батьками та деякі інші дисципліни.

ЛІТЕРАТУРА:

- Avenarius H. Bildungsbericht fbr Deutschland. Erste Befunde. Opladen: Leske und Budrich, 2003. 364 S.
- Brauns H., Steinmann S. Educational Reform in France, West-Germany, the United Kingdom and Hungary. AB I. Nr. 21. Mannheim: Mannheimer Zentrum fbr eurc[^]ische Sozialforschung, 1997. 264 p.
- Freie Universitat Bozen: Laureatstudiengang Bildungswissenschaften fer den Primarbereich, 2003. 89 S.
- Frey A. Erzieherinnenausbildung gestem -heute - morgen. Konzepte und Modelle zur Ausbildungsvaluation. *Erziehungswissenschaft*, Band 1. Landau: Verlag Empirische Pfdagogik, 1999. 326 S.
- GEW. Erzieherinnenausbildung in der Hochschule. Studienmodelle im bberblick. Frankfurt am Main: GEW, 2007. 59 S.
- Hermann T.C. Entwicklung der akademischen Erzieher/innen-Ausbildung. -Frankfurt am Main: GEW, 2007. 26 S.
- Wenzig A. Bildung und Erziehung beginnen nicht erst mit der Einschulung. 6. VBE-Erzieherinnentag: Land muss den Elementarbereich stnrken// Schule heute. 2003. № 5. S. 5-7.
- Беленька Г. Підготовка вихователів дітей дошкільного віку: вектор євроінтеграції. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. № 35 (1) (2021), С. 30-35.
- Крайник М. Особистісно орієнтований підхід до освітньо-виховного процесу в дошкільлі. *Рідна школа*. листопад. 2006. С. 57-58.
- Хало З. П. Підготовка педагогів до роботи в дитячих садках Німеччини у контексті завдань розумового розвитку дитини. *Молодий учений*. № 3.1 (55.1). березень, 2018. С.181-185.
- Сулима О. В. Підготовка вихователів дошкільних закладів у Федеративній Республіці Німеччина: історії, реалії, перспективи. Методичний посібник. К.: Видавництво «Альфа-Пік», 2010. 72 с.
- Сулима О.В. Професійна підготовка вихователів дошкільних закладів у системі вищої освіти Федеративної Республіки Німеччини: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. К., 2015. 316 с.
- Тарарак Н. Г. Форми стимулювання вихователів закладів дошкільної освіти (друга половина ХХ ст.). *Теорія та методика навчання та виховання*. 2021. № 51. С. 146-155. DOI: 10.34142/23128046.2021.51.14

REFERENCES:

- Avenarius, H. (2003). Bildungsbericht [Education report] fbr Deutschland. Erste Befunde. Opladen: Leske und Budrich. 364 (in German).
- Brauns, H. & Steinmann, S. (1997). Educational Reform in France, West-Germany, the United Kingdom and Hungary. [Education reform in France, West Germany, Great Britain and Hungary]. AB I. Nr. 21. Mannheim: Mannheimer Zentrum fbr eurc[^]ische Sozialforschung. 264 (in German).
- Freie Universitat Bozen. (2003) [Free University of Bozen]. Laureatstudiengang Bildungswissenschaften fer den Primarbereich. 89 (in German).

- Frey, A. (1999). Erzieherinnenausbildung gestern - heute - morgen. [Kindergarten teacher yesterday - today - tomorrow]. Konzepte und Modelle zur Ausbildungsevaluation. *Erziehungswissenschaft*, Band 1. Landau: Verlag Empirische Pfldagogik. 326 (in German).
- GEW, (2007). Erzieherinnenausbildung in der Hochschule. [Pedagogical training at the university]. Studienmodelle im bberblick. Frankfurt am Main: GEW. 59 (in German).
- Hermann, T. C. (2007). Entwicklung der akademischen Erzieher/innen-Ausbildung. [Development of training of academic teachers]. Frankfurt am Main: GEW. 26 (in German).
- Wenzig, A. (2003). Bildung und Erziehung beginnen nicht erst mit der Einschulung. [Education and upbringing does not begin with admission to school]. 6. VBE-Erzieherinnentag: Land muss den Elementarbereich stnrken. *Schule heute*. # 5. 5-7 (in German).
- Bielienska, H. (2021). Pidhotovka vykhovateliv ditei doshkilnoho viku: vektor yevrointehratsii. [Training of educators of preschool children: a vector of European integration]. *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka*. № 35 (1), 30-35 (in Ukrainian).
- Krainyk, M. (2006). Osobystisno oriientovanyi pidkhid do osvitno-vykhovnoho protsesu v doshkilli. [A personally oriented approach to the educational process in preschool]. *Ridna shkola*. lystopad. 57-58 (in Ukrainian).
- Khalo, Z. P. (2018). Pidhotovka pedahohiv do roboty v dytiachykh sadkakh Nimechchyny u konteksti zavdan rozumovoho rozvytku dytyny. [Training of teachers to work in kindergartens in Germany in the context of the tasks of mental development of the child]. *Molodyi uchenyi*. # 3.1 (55.1). berezen, 181-185 (in Ukrainian).
- Sulyma, O. V. (2010). Pidhotovka vykhovateliv doshkilnykh zakladiv u Federatyvnii Respublitsi Nimechchyna: istorii, realii, perspektyvy. [Training of preschool teachers in the Federal Republic of Germany: history, realities, perspectives]. *Metodychnyi posibnyk*. K.: Vydavnytstvo «Alfa-Pik», 72 (in Ukrainian).
- Sulyma, O.V. (2015). Profesiina pidhotovka vykhovateliv doshkilnykh zakladiv u systemi vyshchoi osvity Federatyvnoi Respubliky Nimechchyny [Professional training of preschool teachers in the higher education system of the Federal Republic of Germany]: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04. K. 316 (in Ukrainian).
- Tararak, N. H. (2021). Formy stymuliuvannia vykhovateliv zakladiv doshkilnoi osvity (druha polovyna XX st.). [Forms of stimulation of educators of preschool education institutions (second half of the 20th century)]. *Teoriia ta metodyka navchannia ta vykhovannia*. # 51. 146-155. DOI: 10.34142/23128046.2021.51.14 (in Ukrainian).

Інформація про автора:

Тарарак Наталія Григорівна:

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5350-8594>, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії, технологій і методик дошкільної освіти, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, вул. Валентинівська, 2, м. Харків, Україна 61166

e-mail: dochfak_hnpu@ gmail.com

Information about the author:

Tararak Nataliya Hryhorivna:

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5350-8594>, Doctor of pedagogical sciences, Professor, Head of the Department of Theory, Technologies and Methods of Preschool Education, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Valentynivska street, 2, Kharkiv, Ukraine 61166

e-mail: dochfak_hnpu@gmail.com

Цитуйте цю статтю як: Тарарак Н. Г. Особливості підготовки кадрів дошкільного профілю у Німеччині. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2023. № 54. С. 99-108
DOI: 10.34142/23128046.2023.54.09

Дата надходження статті до редакції: 20.04.2023

Стаття прийнята до друку: 03.05.2023